

ZAKON I/ILI JEZIČNA KULTURA:

IMA LI JEZIČNE POLITIKE U HRVATSKOJ?

Anita Peti-Stantić, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

JEZIČNA KULTURA

- **Sustav vrijednosti i normi**, najčešće duboko ukorijenjen u jezičnom pamćenju (književno)jezične zajednice koja se služi određenim jezikom.
- Svladavanje standardne norme samo je prvi korak, samo je tablica množenja jezične kulture.
- Pravi je njezin sadržaj istraživanje, upoznavanje, doživljavanje i ispunjavanje **prostora slobode** što ga norma pruža. Jezična kultura je po tome prava suprotnost jezičnom konformizmu.
- Bez obzira na osobni ukus, jezična kultura traži pomnju nad punim i izvornim značenjem jezičnih izraza. Ona je borba protiv njihova obezvredovanja olakom i nemarnom upotrebom.
 - Radoslav Katičić u članku “Jezična kultura”

JEZIČNA POLITIKA I JEZIČNO PLANIRANJE

JEZIČNA POLITIKA

- krovni termin
- interdisciplinarna aktivnost
- alternativni pojam – upravljanje jezikom
- definicije pojmove utječu na analize (jezik, jezična politika, društvo, jednakost/nejednakost, sukob...)

JEZIČNO PLANIRANJE

Svjestan napor da se utječe na

- funkciju
- strukturu
- usvajanje

jezika ili jezičnoga varijeteta u nekoj jezičnoj zajednici.

ODNOS JEZIČNE KULTURE I JEZIČNE POLITIKE

- različita polazišta
- različiti ciljevi
- doseg jezične kulture ne može biti izjednačen s dosegom zakona o (javnoj) upotrebi jezika
- jezično zakonodavstvo ne može zamijeniti jezičnu kulturu
- jezična kultura je pretpostavka uređivanja i dorade javnoga jezika
- zakonodavstvo koje se ne oslanja na zapamćenu tradiciju i na već dosegнутu kulturu osuđeno je na propast jer je mehaničko

FRANCUSKA

- **Académie française** 1635. službeno mjesto na kojem se odlučuje o upotrebi, leksiku i gramatici francuskoga jezika (službeni rječnik); savjeti nisu posve obvezujući
- Francuska revolucija (nakon 1795.) – zakon kojim se propisuje da je francuski jedini jezik koji se ima upotrebljavati; nedostaje volje i novca za njegovu provedbu
- 1992. “službenost” francuskoga jezika izrijekom se navodi u Ustavu
- Francuska je odbila ratificirati Europsku povelju o jezicima
- **1994. zakon o jeziku kojim se uređuje upotreba francuskoga jezika** u službenim tiskovinama vlade, oglašavanju, na svim radnim mjestima, u komercijalnim ugovorima, u državnim školama i u svim medijima
 - zakonom se ne uređuje privatno, nekomercijalno sporazumijevanje, knjige, filmovi, javni govor, niti drugi oblici sporazumijevanja koji nisu u vezi s komercijalnim aktivnostima
 - <http://www.dglf.culture.gouv.fr/droit/loi-gb.htm>

SLOVENIJA

- Zakon o javni rabi slovenščine (15.7.2004.)
- ulazak u Europsku Uniju (1.5.2004.)

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200486&stevilka=3841>

PRIJEDLOG ZAKONA O JAVNOJ UPORABI HRVATSKOG JEZIKA

- **1. OPĆE ODREDBE**
- **Članak 1.**
 - (1) U Republici Hrvatskoj je u službenoj uporabi hrvatski jezik i latinično pismo. Hrvatski jezik je sredstvo usmenog i pisanog sporazumijevanja u svim područjima javnog i društvenog života u Republici Hrvatskoj, osim u prilikama kad se, u skladu s Ustavom, pored hrvatskog jezika i latiničnog pisma koriste i jezici i pisma nacionalnih manjina, odnosno kad sklopljeni međunarodni sporazumi obvezuju Republiku Hrvatsku da koriste druge jezike i pisma ili omogućavaju korištenje drugih jezika i pisama.
 - (2) Republika Hrvatska je hrvatskim jezikom predstavlja u međunarodnoj zajednici i u međunarodnim odnosima.
- **Članak 2.**
 - (1) Ovaj zakon određuje temeljna pravila o javnoj uporabi hrvatskog jezika kao službenog jezika u Republici Hrvatskoj.
 - (2) Javnu uporabu hrvatskog jezika na pojedinim područjima javnog sporazumijevanja pored ovog zakona mogu određivati i posebni zakonski i podzakonski propisi tih područja, pod uvjetom da u usklađeni s ovim zakonom.
 - (3) Ukoliko uporaba hrvatskog jezika za neko posebno područje nije propisana posebnim zakonskim i podzakonskim aktima tog područja, neposredno se primjenjuju odredbe ovog zakona.

PRIJEDLOG ZAKONA O JAVNOJ UPORABI HRVATSKOGA JEZIKA

- **Članak 7.**
- (1) Potrebno znanje hrvatskog jezika za pojedina zanimanja, odnosno radna mjesta u državnoj službi i službama u okviru lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i potrebno znanje hrvatskog jezika nositelja javnih ovlasti iz stavka (1) članka 5 ovog Zakona odredit će se podzakonskim aktom kojeg će donijeti Vlada Republike Hrvatske u roku od 6 mjeseci od donošenja ovog zakona. Znanje hrvatskog jezika dokazuje se svjedodžbom redovite hrvatske javne ili privatne škole, odnosno posebnom potvrdom ustanove ovlaštene za obrazovanje koje uključuje podučavanje stranaca hrvatskom jeziku.
- (2) Rukovoditelji/ce organa i službi, kao i nositelji javnih ovlasti, odgovorni su za ugradbu odredbi iz stavka (1) ovog članka u opće akte organa i službi kojima rukovode, kao i za to da na radnim mjestima na kojima se posluje sa strankama rade osobe koje imaju zadovoljavajuće znanje hrvatskog jezika.

PRIJEDLOG ZAKONA O JAVNOJ UPORABI HRVATSKOGA JEZIKA

- svaki put kad se pojavi, kao i drugdje, reakcija na vanjski poticaj/ugroženost
 - prvi put odvajanje od srpskoga jezika
 - drugi put nastojanje da se zaštiti hrvatski jezik u Europskoj Uniji
 - u međuvremenu minorne rasprave o potrebi za zakonom
- REDOVITO JE, ZAPRAVO, RIJEČ O IDENTITETU I O NJEGOVOJ ZAŠTITI
- RETORIČKA PITANJA:
 - Može li se identitet štititi zakonom?
 - Je li identitet predmet (jezične) politike?